

Ásványi Ilona

Egyházi könyvtári szolgáltatási modell¹

**Tisztelt Hölgyeim és Uraim!
Kedves Könyvtáros Munkatársaim!**

Elsőként szeretném megköszönni a meghívást és a felkérést erre az előadásra. Szeretném megköszönni azt, hogy egy egyházi könyvtár – ugyan Magyarország legrégebbi könyvtára – könyvtárosaként és az Egyházi Könyvtárak Egyesülése elnökeként itt lehetek. Egyben szeretném megköszönni itt és most az egész könyvtáros szakmának, minden, a magyar könyvtárügyet tevékenyen alakító kedves kollégának a támogatást, segítséget, együttműködést, amit a magyar egyházi könyvtárosok és könyvtárak az 1990-es évek közepétől folyamatosan tapasztalhatnak részükről.

Számtalan alkalommal elmondtam már: az egyházinak mondott könyvtárak a legrégebbi könyvtárak, hiszen a legkorábbi időkben könyvtára leginkább egy világi vagy egyházi méltóságnak, illetve egyházi közösségnek volt – gondoljunk például a kolostori könyvtárakra.

Bár Magyarországon a könyvtáros szakma részéről azt tapasztaljuk, hogy a többség tud rólunk, ismer bennünket, sőt számol velünk, szélesebb körben nincs ez így. Néhány hónappal ezelőtt az interneten szörfözgetve, az egyházi könyvtárak szókapcsolatra rákeresve a következőt találtam: „*A tudományos gyűjtemények a tudományos intézmények könyvtárlományát ékesítik ma, főleg akadémiák. Ezek tudományos színvonalú művek, így a felhasználók köre is szűk, hiszen egy átlagos ember kb. 10%-át értené meg ezeknek. A muzéális és egyházi könyvtárak már nem funkcionálnak, csupán ismertetés és szemléltetés céljából lehet őket megtekinteni. Az is előfordulhat, hogy az egyházi gyűjteményeket a papok még ma is felhasználják. Rajtuk kívül senki nem juthat ezekhez.*”²

A portált írók más könyvtártípusoknak sem kegyelmeznek, a közművelődési, a szak- és más könyvtárakról is felületes, zavaros, helytelen információkat olvashatunk itt.

Márpedig az egyházi könyvtárak Magyarországon élnek, működnek külön-külön és egyesületbe szerveződve is. A magyar egyházi könyvtárak szakmai, érdekképviseleti és ökumenikus szellemiségű egyesülete, a jövőre 25. születésnapját ünneplő Egyházi Könyv-

tárak Egyesülete (EKE), melynek 60 magyarországi és 7 határon túli magyar egyházi-felekezeti könyvtár a tagja.³ Tudomásunk szerint a környező szocialista utódállamokban nincs hasonló szervezet. Ennek egyik oka az lehet, hogy Magyarországon két könyvtár, a zirci Ciszterci Műemlékkönyvtár és a Gyöngyösi Ferences Könyvtár kivételével 1948, a fordulat évének nevezett kommunista hatalomátvétel és az iskolák államosítása, valamint 1950, a magyar Állam és Egyház közti megállapodás megkötése és a szerzetesrendek feloszlása után⁴ az egyházi könyvtárak felekezeti fenntartók kezében maradtak, a környező országokban azonban állami fenntartásba kerültek. Csak 1989, a magyarországi politikai, gazdasági és társadalmi rendszer megváltozása után néhány évvel, az 1990-es évek közepén éledhettek újra az egyházi fenntartó kezében maradt, sok helyen megtizedelt, könyvraktár állapotú, zárt vagy korlátozottan nyilvános egyházi gyűjtemények.

Az egyházi könyvtárak sajátos és külön csoportot alkotnak a könyvtári hálózaton belül. Jellemzőjük, hogy – magángyűjteményből kialakulva – a mai napig őriznek *magánkönyvtári* vonásokat;⁵ vannak olyanok, ahol csak korlátozottan fogadják az olvasókat, kutatókat. Napjainkban 34 könyvtár vállalja a nyilvánosságot, szerepel a nyilvános könyvtárak jegyzékén, és 26 nem nyilvános,⁶ de engedéllyel, előzetes bejelentkezéssel mindegyik egyházi könyvtár a kutatók rendelkezésére áll.

Muzeális gyűjteményüket tekintve az egyházi könyvtárakat mint tudományos intézményeket nevezhetjük *régikönyves történeti szakkönyvtárnak*, a díszes teremkönyvtárral bírókat *műemlékkönyvtárnak* is. Mivel a legtöbb könyvtár napjainkban is gyarapítja gyűjteményét modern teológiai anyaggal, *kurrens teológiai szakkönyvtárnak* is mondhatjuk őket. Az egyházi csoportján belül is sajátos identitásúak az *egyházi felsőoktatási könyvtárak*. Vannak, akik szerint a szakkönyvtárakhoz sorolhatjuk őket, és vannak, akik szerint külön csoportot alkotnak, de vitathatatlanul szakkönyvtári jellegű a gyűjteményük, a könyvtárhasználók köre és a szolgáltatásuk.⁷

Az egyházi könyvtárak felekezetenként is sokfélék: egyházmegyei, egyházkerületi, szerzetesi, gyülekezeti stb. könyvtárak, az adott egyházi felekezet szerkezetét és hierarchiáját követve. Gyűjteményüket tekintve vannak köztük kvázi országos hatókörű könyvtárak.⁸ Az egyházi felsőoktatási könyvtárak között is akad másmilyen, zártan, de 1990 előtt is működő szemináriumi könyvtár, és egy-egy újonnan alakult könyvtár.⁹

Az egyházi könyvtárak sorsának alakulásában a rendszerváltozás után különböző politikai, gazdasági, szakmai, szakmapolitikai, jogszabályi, technikai változások játszottak szerepet. Újjáéledésük részben alulról jövő kezdeményezés volt, részben kívülről jövő szakmai ösztönzés, valamint az informatikai-technikai változások hatására következett be. Ezek a változások nemcsak az egyházi könyvtárakat érintették, hanem az egész könyvtáros szakmára hatással voltak. Ám amíg az előző évtizedekben is működő, nem egyházi fenntartású könyvtáraknak tovább kellett fejlődni, az egyháziaknak először be kellett hozniuk lemaradásukat, meg kellett kísérelniük a felzárkózást a nagy lépéselőnyben lévő, más könyvtártípusokhoz tartozó könyvtárakhoz.

Ahhoz, hogy az egyházi könyvtárak visszakerüljenek az élő könyvtári rendszerbe, először is azt kellett bizonyítaniuk, hogy nem múzeumok és nem archívumok (levéltárak), hanem „a” könyvtárra mint intézményre jellemző módon működnek, dolgoznak.

Az egyházi könyvtárak fejlődésében és fejlesztésében az 1990-es évektől korábban közművelődési, napjainkban települési könyvtáraknak nevezett könyvtárak lettek a minták. Az egyházi könyvtárak azt próbálták demonstrálni, hogy minden más könyvtártípus-

hoz hasonlóan közművelődési feladatokat is ellátnak (képesek ellátni), gyűjteményüknek közhaszna is van, szolgáltatásaikat nemcsak tudományos kutatók, hanem a köz javára is képesek alakítani. (Különösen nagy szerepe lett mindennek az elmúlt egy-két évtizedben, amikor a könyvtáraktól és könyvtárosoktól azt várták el a politikai döntéshozók és a kulturális élet irányítói, hogy munkájukat-feladataikat kiemelten az oktatás, tanulás, egész életen át tartó tanulás, széles körű művelődés szolgálatában végezzék.)

A közfeladati, közgyűjteményi jelleg minden könyvtártípusban más-más módon valósul és valósítható meg. Befolyásolja a gyűjtemény jellege, a szolgáltatások formái, a könyvtárhasználati szokások, az olvasóforgalom, a tematikai és személyi feltételek és még sorolhatnánk. Két évtized elteltével elmondhatjuk, hogy akkor ez, a közgyűjteményi jelleg erősítése, felmutatása volt az egyetlen lehetséges út, mód, hogy a szakma elfogadjon bennünket, hogy különböző támogatásokhoz juthassunk, hogy élő könyvtárként és egyáltalán könyvtárként ismerjenek el bennünket, nem múzeumként, irattárként, könyvraktárként.¹⁰

Be kell azonban látnunk és vallanunk: ha az egyházi könyvtárak magukhoz hasonló könyvtárakat keresnek, akkor a szakkönyvtárak között találják meg azokat. Gyűjteményük, szerzeményezésük, állománygondozásuk, szolgáltatásuk, valamint a könyvtárhasználók körét tekintve az egyháziak a szakkönyvtárakra hasonlítanak inkább.

De az is igaz, hogy a szakkönyvtárak az egyháziakhoz hasonlóan egyrészt hasonlóak egymáshoz, másrészt – a különböző szakmákra irányulás miatt – nagyon különbözőek egymástól. Az egyházi könyvtáraknak egy sajátos tudományra (teológia) és segédtudományaira irányul a gyűjteménye, inkább kutatók, doktoranduszok, felsőoktatási tanulmányaikat végzők a könyvtárhasználói. Szolgáltatásaik a teológia és segédtudományai tudományterület lassabb változásának köszönhetően még mindig inkább hagyományosnak mondhatók – kölcsönzés, könyvtárközi kölcsönzés, távhasználat, szaktájékoztató, témafigyelés, irodalomkutatás stb. –, de az informatikai fejlődés következtében megváltozott könyvtárhasználati szokások megkövetelik a korszerű szolgáltatásokat: digitalizálás, távhasználat stb., különösen az egyházi felsőoktatási könyvtárakban.

Az 1990-es évek közepétől eltelt két évtized után az elmúlt két-három évben érett meg a kultúrpolitikai, szakmapolitikai és szakmai helyzet arra, hogy az egyházi könyvtárak eredeti, szakkönyvtári identitásukat erősítsék, erőteljesen körvonalazzák és egyre inkább megélik.

Az egyházi könyvtárak sajátos kettősségben élnek, léteznek, működnek. A muzeális gyűjteménnyel rendelkező könyvtárakban nagy szerepet kap az állomány fizikai védelme (restaurálás, preventív védelem, állagmegóvás, vagyonvédelem, tűzvédelem). 21. századi elvárás az elektronikus katalógus, helyi adatbázisok építése és az adatszolgáltatás külső adatbázisokba. Fontos feladat a digitalizálás, hogy a muzeális kincseket, melyek a nemzeti kulturális örökség és a világ örökségének részei is, széles körben megismertessék, közzé tegyék, nemcsak a tudományos kutatás, hanem a közművelődés, ismeretszerzés, tanulás szolgálatában. (Meg kell jegyeznünk, hogy a muzeális gyűjteményekben a digitalizálásnak állományvédelmi szerepe is van – így nem az eredeti dokumentumot kell kutatásra bocsátani.) Ehhez speciálisan képzett szakemberekre és modern technikai eszközökre van szükség. A modern teológiai állománnyal is rendelkező könyvtárakban a rendszerváltás után a külföldi szakirodalom retrospektív pótlása és beszerzése volt a nagy kihívás, a vasfüggönyön túlról. Tudjuk, hogy a szerzeményezés – belföldről és külföldről egyaránt

– nagyon költséges feladat. A gyors technikai változás lehetővé tette, egyben fel is kínálta a távhasználatot mint szolgáltatást, ehhez naprakész katalógusok szükségesek. A könyvtárhasználói igények a tartalomszolgáltatás – napjainkban a nyílt hozzáférés felé mozdultak el.

Vissza és előre tekintve úgy látszik, hogy a munkát e kettősségben kell folytatni az egyes könyvtárakban és az Egyházi Könyvtárak Egyesülésében, egyesületi szinten; vannak régi és vannak új feladatok.

Az Egyházi Könyvtárak Egyesülésének éves, három napos összejövetelének szokásos programja: közgyűlés, konferencia, szakmai délelőtt, szakmai kirándulás, könyvtárlátogatás. A konferenciáknak és szakmai délelőttöknek hamar kialakult a rendje. Az egyik évben a muzeális gyűjteménnyel, a másik évben az információs kommunikációs technológia kihívásaival kapcsolatos előadásokat hallgathattak a résztvevők. Az elmúlt években az éves konferenciákon és az év közben szervezett szakmai napokon, továbbképzéseken egyszerre szerepel témaként a tradíció és az innováció.¹¹

Az egyházi könyvtárakban a szakkönyvtárakra emlékeztető módon folyik a hagyományos, ugyanakkor folyton megújuló, a 21. századi könyvhasználati szokásokhoz alkalmazkodó könyvtárosi munka. Ami az állománygyarapítást-állományalakítást illeti: a legkülönbözőbb hagyományos, papíralapú és elektronikus dokumentumtípusokat gyűjtik; az adott témának-tudománynak megfelelően teljességre törekvően, nemcsak forrásmunkákat, hanem a szakirodalomban való eligazodást segítő segédleteket is. A feldolgozó-feltáró munka során: szakkatalógusokat, szakirodalmi adatbázisokat építenek, szakbibliográfiákat és tematikus bibliográfiákat készítenek, és tartalmi feltárást végeznek. Szolgáltatásaik között szerepel a kölcsönzés, könyvtárközi kölcsönzés, távhasználat, szaktájékoztató, témafigyelés, irodalomkutatás, biztosítják internetes és helyi adatbázisok elérhetőségét, segítik és tanítják ezek használatát.

Történelmi hagyomány alapján, jellemzően általában szorosan együttműködnek a helyi egyházi levéltárral és múzeummal. Ezen túl a fenntartó intézmény vagy szervezet reprezentánsai, történetiségének képviselői és letéteményesei, így az ismert szakkönyvtári feladatokon kívül *egyéb szakfeladatokat* is végeznek. Például saját kiállításokat rendeznek, és részt vesznek kiállításokon. Bekapcsolódnak az adott egyházi intézmény, egyházi helyi vallási-turisztikai tevékenységébe a következő módokon: reprezentatív helyszín biztosítása rendezvények számára, szakmai csoportok fogadása, rendhagyó könyvtári órák levezetése. Az egyházi könyvtárakban őrzött kulturális értékek, ha közkinccsé teszik őket, az adott fenntartó intézmény marketingjét, brandjét erősítik. Több egyházi könyvtár vállalkozik kiadói tevékenységre, a nagyközönség elé tárva kulturális kincseit, tudományos vagy ismeretterjesztő céllal. A szolgáltatások felsorolásában kihagytuk a digitalizálást, mert előadásunknak ez kiemelt témája.

Az infokommunikációs technológia rohamos fejlődése és a könyvtárhasználói szokások megváltozása a 20. század végétől egyre sürgetőbbé tette a széles körű digitalizálást, lakonikus tömörséggel a számítógépes katalógizálást, adatbázisépítést, valamint a muzeális gyűjtemények inkább képszerű, a modern dokumentumok inkább szövegszerű digitalizálását és ezek szolgáltatását. Ez a feladat azonban hatékonyan csak országos összefogással végezhető el.

Az adott kor technikai fejlettségének megfelelő minőségben hasonmás kiadások vagy egyéb kiadványok – szövegkiadások – a muzeális gyűjtemények anyagából már az 1970-

es, 1980-as években is készültek. A gazdasági, politikai okok mellett a technikai fejlődés ütemének felgyorsulása következtében egyszerűbbé vált különböző, nemcsak nyomdai úton előállított kiadványok készítése részben állományvédelmi, részben ismeretterjesztési céllal.

A vállalkozás költségessége, valamint a szakértelem és az összefogás hiánya miatt azonban csak kevés egyházi könyvtárban kezdődött meg a digitalizálás, és félő volt, hogy a munka párhuzamosan folyik – több könyvtár digitalizálja ugyanazt a dokumentumot, természetesen nem muzeális dokumentumokra gondolunk. Az egyesület megkísérelte összefogni az egyéni próbálkozásokat; munkacsoport létrehozásával, továbbképzés szervezésével, szakmai érdekképviseléssel, tárgyalásokkal próbálta segíteni az egyházi könyvtárakban folyó munkát.

Az egyesület megkereső, digitalizálással foglalkozó cégeket azzal intette türelemre a szervezet, hogy várják meg az országos digitalizálási terv elindulását és megvalósulását. Ugyanakkor mindig szorgalmazta, hogy az egyházi könyvtárosok közül minél többen tegyenek szert elméleti és gyakorlati ismeretekre a digitalizálásról, hogy felkészülten tudjanak bekapcsolódni az országos programokba, képesek legyenek tárgyalni a digitalizálással foglalkozó szakemberekkel, mert így kevésbé érezhetik magukat kiszolgáltatottnak.

Meg kell jegyeznünk, hogy mint a könyvtárosi munkában általában, talán minden korban, minden munkafolyamatban nagyon fontos az emberi tényező, a humán erőforrás. Ez abban az értelemben is igaz, hogy a könyvtárosok gyakran nagyon kevés pénzből, nagyon sok munkával, nagy munkákat végeznek el saját maguk.

Az egyházi könyvtárak élén az 1990-es évekre tehető újraindulásnál még papok, szerzetesek, lelkészek és lelkésznek álltak, mintegy címként viselve a *bibliothecarius* címet. Az ezredforduló környékére azonban ez a jelenség megváltozott, az egyházi könyvtárakban egyre több szakképzett könyvtáros – az utóbbi években informatikus-könyvtáros végzettségű – munkatárs kezdett el dolgozni. Az EKE 2018. évi, nyíregyházi konferenciáján érdekes, felmérésen alapuló előadást hallhattunk Eszenyiné Borbély Máriától az egyházi könyvtárosok digitális kompetenciáiról.¹² Örömmel hallgattuk, hogy az egyházi könyvtárosok eredményei nem maradnak el a nem egyháziaktól.

A számítógépes katalogizálás az egyházi könyvtárakban az 1990-es évek közepétől kezdődött el, a legtöbb helyen *Orbis* programban.¹³ 2000-ben jött létre az első *Orbis*-alapú közös katalógus *Theca* néven, melyben működése megszűnésekor kilenc egyházi könyvtár folyamatosan bővülő katalógusát lehetett elérni.

A 2000-es évek elején történt meg az áttérés integrált rendszerekre, aminek következtében a *Theca* elhalt. 2009-ben jött létre, 2010-től működik, a 2011. évi EKE összejövetelen, Pécssett mutatkozott be az Egyházi Könyvtárak Közös Katalógusa és Információs Hírportalja, az *UNITAS*.¹⁴

A cél mindenek előtt egy *közös katalógus* létrehozása volt. Napjainkban 20 könyvtár¹⁵ gyűjteményében kereshetnek itt az érdeklődők, olyan könyvtárakban is, melyek katalógusa interneten nem elérhető. A portálon ismertetőket is olvashatunk a hazai és határon túli könyvtárakról, valamint hasznos információkat – elérhetőség, nyitvatartás, szolgáltatások stb. A *Tudástárban* a könyvtárosoknak és az olvasóknak kívántak hasznos információkat szolgáltatni, egy, az egyházak és intézményeik világában eligazodást segítő wiki kialakítását tervezték itt. A digitális könyvtárban (*E-könyvtár*) teljes terjedelmükben digitalizált vallástudományi munkákat érhetünk el, indexelve.¹⁶

2003–2004-ben, az adódó lehetőséggel élve több egyházi könyvtár nyert támogatást egy, a muzeális dokumentumok digitalizálását szorgalmazó, az Informatikai és Hírközlési Minisztérium által kiírt pályázaton.¹⁷ Ezen „felbátorodva” a következő években néhány könyvtár erre szakosodott céggel digitalizáltatta gyűjteménye érdekesebb darabjait és kiadványokat (CD, DVD, hasonmás nyomtatvány) készíttetett belőle. Az egyházi könyvtárak egyesületi szinten részt vettek 2005-ben az első Országos Könyvtári Digitalizálási Terv (2007–2013) elkészítésében. Azért kaptak felkérést erre a munkára, mert a nagy országos muzeális gyűjtemények mellett ezek a könyvtárak őrzik a nemzeti kulturális örökség részét képező védett, egyedi dokumentumokat. A 2005-ben készült stratégia, tudjuk, nem valósult meg. Azóta más, új tervek születtek, több kezdeményezés elindult, vannak folyamatos munkák. Ezekben már nem kérték a döntéshozók az egyházi könyvtárak véleményét és részvételét, de a következő időszakban saját erőből vagy külsős cégek segítségével az egyházi könyvtárakban elkezdődött a digitalizálás.

Az egyházi digitális könyvtári modell két jellemző példáját, egy mondhatjuk „klasszikus” egyházi könyvtár, a Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtár és egy egyházi felsőoktatási könyvtár, a Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskola Könyvtárában folyó munka bemutatásával illusztrálom. A kalocsai típusú könyvtárban a digitalizálás célja elsősorban állományvédelem, valamint a tudományos kutatás támogatása, és a muzeális gyűjteménnyel kapcsolatos ismeretterjesztés.¹⁸ De épülnek a modern dokumentumokat feltáró adatbázisok is ezekben a könyvtárakban.¹⁹ Sajátos helyzetű az egyszerre felsőoktatási és kvázi országos hatókörű könyvtárak, mint az Országos Rabbiképző Zsidó Egyetem könyvtára.²⁰ A felsőfokú egyházi könyvtárakban a digitalizálás teljesen az oktatást szolgálja, segíti: adatbázisok beszerzését, építését – jegyzet, szakdolgozat, folyóiratok analitikus feltárása, MTMT –, és ezek népszerűsítését, használatuk elsajátítását jelenti. Az MTMT-vel kapcsolatban szeretném megemlíteni, hogy az MTMT2 kialakításában tevékenyen részt vett Dudás Anikó kolléganőnk, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar (PPKE BTK) Könyvtárának vezetője.

A Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtárban az 1990-es évek közepén kezdődött el a számítógépes feldolgozás Orbis programmal, a régikönyv gyűjteményre koncentrálni, a dokumentumok fontosabb oldalaival kiegészítve a leírást. 2007-ben tértek át a Corvinára. Az ún. Antik adatbázist – 1850 előtti könyvek – csak 2012-ben konvertálták át. Az egyházi könyvtárak közös katalógusába (UNITAS) feltöltött dokumentumok – elsősorban a két háború közötti teológiai, társadalomtudományi, helytörténeti könyvek, melyek nehezen hozzáférhető, ritka példányok, nem kölcsönözhetőek, stb. – száma meghaladja a 300 példányt.

2004-ben az *IHM 24. óra – kulturális kincseink digitalizálása* című pályázati támogatásból szerezték be az első, digitalizálásra alkalmas gépparkot, ekkor készült el az első honlap és a Pytheas Kiadóval együttműködve négy védett dokumentumot²¹ (kódex, ritka kézirat, ősnymtatvány, antikva) digitalizáltattak és tettek elérhetővé itt. A digitális példányok mellett nyomtatott fakszimilék is készültek. (Ma 18 ritka dokumentum hasonmás kiadása érhető el.)

2005-ben jelent meg a *Kalocsa kincsei* című, a könyvtár ritkaságait bemutató CD-sorozat első darabja, mely egy 15. századi kódex²² művészettörténeti leírását, az eredeti latin szöveget, valamint magyar, német, angol, spanyol fordítását is tartalmazza. 2006-ban jelent meg a CD-sorozat 2. és 3. része, melyen egy ritka antikvát és egy 13. századi kódexet²³

tettek közzé, nemcsak digitális faksimile formájában, hanem a művek szöveghű latin átíratát és fordítását is. 2009-ben a Csillagászat Nemzetközi Évére rendezett időszak kiállításához kapcsolódva jelent meg a *Kalocsa kimsei 4.*, immár DVD.²⁴

2010-ben digitális kamerával megkezdték a nagyméretű, nehezen szkennelhető fatáblás ősnymtatvány és antikva kötetek fotózását. 2014-től a régi könyvek feldolgozásához kifejlesztett *Bookeye* professzionális szkennerral elkezdődött a kódexek teljes digitalizálása.

2015-ben történt az új e-könyvtár²⁵ szolgáltatás bevezetése a honlapon. 2018. októberig az e-könyvtárban 2144 digitalizált mű érhető el: 72 kézirat (könyvészeti, művészettörténeti, művelődéstörténeti leírásokkal) és 2072 könyv. A helyi adatbázisban, az olvasótermi gépeken elérhető digitalizált könyvállomány 2018. októberig 4818 kötet, köztük ritka térképek, csak Kalocsán található ősnymtatványok, kéziratok, antikvák, RMK-k. Az autopszia alapján kiegészített bibliográfiai leírások mellett a fontosabb oldalak (címlap, incipit, explicit, illusztrációk, kötés) digitalizálása a régi könyves védett állományról 2017. decemberig összesen 74.056 db kép készült. (Kéziratok: 13.800 db, ősnymtatvány: 3.581 db; antikva: 8.349 db; RMK-k: 2.063 db; RMNY: 5.134 db; 17. századi: 997 db, térképek: 2121 db, fragmentumok: 531 db). A Kalocsán végzett digitalizáló munka eredménye az e-könyvtárba feltöltött és elérhető digitális tartalom. Elsődlegesen gyűjteményük értékes, ritka dokumentumait teszik elérhetővé, valamint válogatva a leggyakrabban kutatott helytörténeti, teológiai, történeti stb. dokumentumokat. A digitális válogatás célja az állományvédelmi szempontok mellett az, hogy az olvasók, kutatók széles körben hozzáférhessenek olyan dokumentumokhoz, amelyek csak a kalocsai könyvtárban találhatók meg, vagy csak kevés elérhető könyvtári példány van belőlük.

A nyíregyházi Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskola Könyvtárában négy területen folyik a munka. Egyrészt 2013 óta építik az SR-Lib-et felváltó Corvina integrált rendszerben a saját könyvtári adatbázisukat. A könyvtár állománya teljességgel feldolgozott az adatbázis katalógizáló moduljában, a gyűjteményes művek és a könyvtárba járó periodikumok analitikusan is. Másrészt katalógustételeik már évekkel ezelőtt integrálódtak a két nagy országos adatbázisba, a MOKKA-R-be és UNITAS-ba. Egy csak közösen, összefogással létrehozható nemzeti vallási repertórium hiányában kezdték el bedolgozni a MATARKÁ-ba a retrospektív és kurrens görögkatolikus periodikumokat. A kurrens lapok feldolgozása naprakész, az 1945 előtti lapokkal 2018 év végéig elkészülnek, az 1945 utáni lapok feldolgozásának befejezését 2019 végéig tervezik. A könyvtárosok feladatkörébe tartozik az oktatók tudományos tevékenységét reprezentáló MTMT adatbázis építése is. Bár a könyvtár munkatársai ismerik a digitalizálás jelentőségét – ez a harmadik terület –, sőt szakmailag felkészültek a digitális dokumentumokkal kapcsolatos feladatokra, intézményükben a digitalizáló munkát a fenntartó főiskola által koordinált „Görögkatolikus Örökség Kutatócsoport”²⁶ végzi. Az e-dokumentumok a Kutatócsoport honlapján érhetőek el. A könyvtár együttműködésre törekszik ebben a feladatban, szakmai tanácsadás formájában. A negyedik terület a felhasználóképzés. A „könyvtári órákat” alapvetően a teológiai tanárok tartják, de a könyvtárosnak is nyílik alkalma arra, hogy betekintést nyújtson a hazai és nemzetközi bibliográfiai és full textes adatbázisok használatába, ami nagyon hasznosnak bizonyul évfolyamdolgozatok vagy szakdolgozatok elkészítésében. A felhasználóképzés másik útja-módja, az oktatók irányába, hogy a főiskola folyóiratában rendszeresen jelennek meg cikkek a könyvtárról, az állomány kin-

cseiről éppúgy, mint az új információkeresési módszerekről és lehetőségekről. A személyes segítségnyújtás formája az adatbázisok (ATLA, Arcanum, MTMT stb.) használatának megtanítása, módszertani segítségnyújtás az irodalomkutatásban, a hallgatók esetében a dolgozatok, szakdolgozatok írásában, illetve a szükséges irodalom beszerzésében könyvtárközi kölcsönzés útján.

A többi egyházi könyvtárban hasonló munka folyik, illetve vannak olyanok, melyekben egy-egy feladatot példaértékűen végeznek el. A továbbiakban lássunk néhány kiváló gyakorlatot, példát egyházi könyvtárak digitális szolgáltatásaival kapcsolatban.

Az evangélikus gyűjteményekhez tartozó országos és egyetemi könyvtárban, valamint levéltárban egyházi-fenntartói összefogással történt és történik a digitalizálás.

Az Evangélikus Országos Könyvtárban az Evangélikus Hittudományi Egyetem Könyvtára és az Evangélikus Gyűjteményi Tanács digitalizálási programjaival összehangolva részben megvalósult és most is folyik egy nagyszabású digitalizálási projekt. Első ütemben 2017-re a Magyarországi Evangélikus Egyház Reformációi Emlékbizottságának a támogatásával valósulhatott meg több mint 500 000 oldal digitalizálása. A cél a magyar nyelvű evangélikus folyóiratok digitalizálása, és a teológia egyes ágazataihoz tartozó, de a szerzői jog alá nem tartozó magyar evangélikus művek digitalizálása volt. Ezen kívül elkezdődött az Evangélikus Országos Könyvtár muzeális dokumentumai digitalizálása, és e tartalmak megjelenítése a Magyar Evangélikus Digitális Tárban (MEDiT).²⁷ A projekt második fázisában, 2018-tól kezdve, immáron emlékbizottsági támogatás nélkül: az első ütemben elkezdett dokumentumok digitalizálásának a folytatása a Forum Hungaricum Nonprofit Kft.²⁸ két munkatársának a részvételével. Továbbá a kétrétegű pdf-formában keletkező gyülekezeti újságok összegyűjtése a MEDiT-ben.

Az Evangélikus Hittudományi Egyetem Könyvtárában az Arcanum Kft. közreműködésével 2015-ben indult el, és folyamatosan zajlik egy digitalizálási projekt, mely a modern protestáns teológiai szakirodalom közzétételére irányul. Jelenleg 361 + 91 dokumentum található meg itt. Még az idén jelentős mennyiségű anyaggal bővül az adatbázis, a Luther Kiadó könyveivel, illetve az egyetemen induló további szakok miatt a szociális területhez kapcsolódó szakirodalommal. Az adatbázis létrejöttét az esti és levelezős képzésen részt vevő hallgatók növekvő száma indikálta, akik távhasználatban veszik igénybe a könyvtár szolgáltatásait. A szakirodalomból a könyvtár 4-5 kölcsönözhető, nyomtatott példányt tud biztosítani, ez még a nappali tagozatos hallgatók igényeit sem elégíti ki minden esetben, nehézkes a kötelező irodalomhoz való hozzáférés. Az Evangélikus Hittudományi Egyetem a digitalizálást a Magyarországi Evangélikus Egyházban zajló tevékenységgel összehangoltan végzi. Eredménye a Magyar Evangélikus Digitális Tár (MEDiT) és az Evangélikus Levéltári Források (ELF).²⁹ Amíg az országos könyvtárban és levéltárban a digitalizálás a szerzői jog által nem védett műveket érinti, addig az egyetem által digitalizált dokumentumok jellemzően szerzői jog által védettek. Ezért a belső adatbázisban 361 dokumentum csak az egyetem belső hálózatán, úgynevezett „dedikált” gépeken érhető el, 91 dokumentum pedig, amihez sikerült a szerzői, kiadói engedélyt megszerezniük, jelszóval védett zárt felületen: hittudomanyi.arcanum.hu. Mivel a szerzői jogi engedélyk megszerzésében segítségükre volt a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kar Török Pál Könyvtárának könyvtárvezetője, Szabó Erika is, ezért ezt az adatbázist – ugyancsak szerzői engedéllyel – az Evangélikus Hittudományi Egyetem oktatóin és hallgatóin kívül eléri a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kar oktatói

és hallgatói is, segítve ezzel a modern (jellemzően protestáns) teológiai szakirodalomhoz való távoli hozzáférést.

A 250 000 dokumentummal (köztük 55 kódex, 300 ősnymtatvány, több ezer antikva) bíró Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtárban 2014-ben kezdődött el egy nagy digitalizálási munka. A cél a kutatómunka segítése volt, különösen a *Fragmenta Codicum* csoport által végzett, folyamatban lévő kódexkutatás és kódexkatalógus munkálatainak segítése, felgyorsítása volt. Ezen kívül fakssimile kötetek megjelentetése – jelenleg több hasonmás projektjük fut, pl. a Szalkai kódex hasonmás kiadása, melynek digitalizált változatát a könyvtár készítette el. Az alaposan átgondolt, nagy vállalkozás lépései a következők voltak. 1. Az alapelvek leszögezése, preferenciák meghatározása általában, és a digitális dokumentumok közzétételének szabályozása. 2. Eszközvásárlás – nagy teljesítményű, régi könyvek digitalizálására specializált könyvszkennerek (Zeuschel OS 12002 C Advanced Plus) megvásárlása. 3. Digitalizáló munkakör megteremtése, majd oktatás, betanítás. A védett anyagok nagy részének szkennelése saját munkaerővel történt, más dokumentumokkal gyakornokok és alkalmas közfoglalkoztatottak dolgoztak. 4. Informatikai virtualizációs környezet megteremtése – szerverkapacitás, tárhelybővítés kialakítása, mentésfigyelés rendszerfelügyelettel. Ezt a feladatot is saját munkaerővel, a rendszergazda segítségével és informatikai cég bevonásával végezték. 5. Értékpreferencia, sorrend kialakítása, a legvédettebb, a kulturális örökség szempontjából vagy a gyűjtemény történetét tekintve egyedülálló, többnyire unikális dokumentumok digitalizálása: kódexek, fragmentumok, Fugger-gyűjtemény (antikva különgyűjtemény v. Bibliotheca vetus), kéziratok, sematizmusok. 6. A digitalizált dokumentumok szolgáltatása szabad hozzáféréssel, a könyvtár honlapján keresztül, képernyőre optimalizált felbontásban, de nem nyomdai minőségben. (A képeket természetesen nagyfelbontású, nyomdai minőségű változatban tárolják.) Az eredmény: a www.bibliotheca.hu oldalon a *Bibliotheca digitalis* menüpont alatt látható, folyamatosan bővülő adatbázis.

A kevés pénzből, sok munkával digitalizálásra egy határon túli példát hozva: A Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet Könyvtárában a 2004 táján fogtak bele a digitalizálásba, ötletszerűen, önerőből. Az OSZK-ból, a Magyar Elektronikus Könyvtár építőitől kértek és kaptak szakmai útmutatást. A Hilfswerk der evangelischen Kirchen Schweiz (HEKS), a Svájci Protestáns Egyházak Segélyszervezetétől kapott támogatásból vettek egy sík-ágyas szkennert, és a saját tanáraik könyveit, jegyzeteit digitalizálták, illetve erdélyi egyházi folyóiratokat. Ezen kívül bedolgoztak az Erdélyi Magyar Műszaki Társaság digitalizációs projektjébe, melyet az akkor még létező Szülőföld Alap finanszírozott; unikum dokumentumokat, RMK-kat, kéziratokat adtak az adatbázisba, térítés ellenében. A munkát diákok végezték, ahogy a kolozsvári kolléga írta nekem: „jókedvből, könyvekért, aprópénzért.” A digitalizálás ezután „leült egy kicsit”, majd a könyvtár 120 éves jubileumára, 2015-ben önerőből létrehozták a Digitális Archívumot³⁰ az addig szkennelt, fotózott anyagból. Ezt az adatbázist pályázati támogatások segítségével bővítették (Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. által kiírt pályázatok). A rendező elv az erdélyi református egyházi munkák digitalizálása, elsősorban a Teológia egykori tanárainak munkái, az Intézet hivatalos kiadványai (pl. évkönyvek, szabályzatok), erdélyi református folyóiratok, közegyházat érintő művek, monográfiák feldolgozása az egyetemi oktatásra fókuszálva. A minta a Google Books formátuma, vagyis fontos, hogy felhasználóbarát, bárhol, bármilyen eszközön elérhető,

kereshető szövegű pdf-eket töltsenek fel az adatbázisba. Ezzel a munkával párhuzamosan muzeális kötetet is digitalizálnak, de most nem ez a prioritás.

Végül két példa az egyházi felsőoktatási könyvtárak közül, ahol a legfontosabb szolgáltatások az analitikus, tematikus feltárás, adatbázisok, repozitóriumok építése, használata és az ezekre irányuló képzés, a széles körű és nyílt hozzáférés biztosítása.

Az egyházi könyvtárakban folyó analitikus feltárásról egy felmérésen alapuló előadás hangzott el az EKE 2018. évi összejövetelén, a szakmai délelőttön, Kührner Évától, a nyíregyházi görög katolikus könyvtár vezetőjétől. E szerint az egyházi könyvtárak 36 %-ában folyik analitikus feltárás a folyóiratokra vonatkozóan. A prezentáció megtekinthető az EKE honlapján.³¹

2016 tavaszán-nyarán született meg az a terv a szegedi Gál Ferenc Főiskola Könyvtárában, hogy a főiskola saját folyóirata – a *Deliberationes* – tartalomjegyzék szolgáltatása mellett más, a teológiai főiskolai könyvtár állományában, hiánytalanul meglévő folyóiratok tartalomjegyzékét is elkészítsék a MATARKA adatbázisba. A cél a szakértői munka minőségének és hatékonyságának növelése volt. Jelenleg a következő folyóiratok érhetőek el: *Communio, Folia Canonica, Folia Theologica*, valamint folytatásuk, a *Folia Theologica et Canonica, Magyar Egyháztörténeti Vázlatok, Papi Lelkiség, Szolgálat, Theologia* (1933-44) és folytatása a *Teológia* és a *Tárlatok*. A könyvtár gyűjteményébe tartozó kurrens folyóiratokat folyamatosan töltik fel. A tervek között a szegedi kiadású retrospektív katolikus sajtó feldolgozása szerepel, ez kiegészítené a Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Könyvtárában elkészített, digitalizált, repozitóriumban visszakereshető *Délmagyarország* folyóirat anyagát,³² és nagymértékben segítené az egyháztörténészek és helytörténészek munkáját. Időközben az Arcanum Digitális Tudománytárban (ADTplus)³³ és a Hungaricana adatbázisban³⁴ jó néhány folyóirat digitalizálása megtörtént a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Kar (PPKE HTK) Könyvtára állományának felhasználásával, így a tartalomjegyzékekben megtalált cikkek nagy része teljes szöveggel elérhető és letölthető ezekben az adatbázisokban.

A Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola, mely három szerzetesrend: a bencés, a ferences és a piarista rend teológiai főiskoláinak egyesítésével jött létre, 2000. január 1-jén kezdte meg működését.³⁵ A főiskola könyvtára egyidős a főiskolával; az alapítók szándéka kezdetektől fogva egy korszerű könyvtár létrehozása és folyamatos fejlesztése volt. A Sapientia Könyvtára tevékenységét 2015-től tudatosan a minőségirányítás szempontjai szerint végzi, ennek eredményeként 2018-ban, elsőként az egyháziak közül, elnyerte a Minősített könyvtári címet. A könyvtár küldetésnyilatkozatban³⁶ megfogalmazott célja: „... hogy modern teológiai szakkönyvtár legyen: saját feladatait mindennapi működésében úgy valósítja meg, hogy figyeli az olvasók igényeit és az innovatív szakmai irányokat. A könyvtár továbbképzéseken való részvétellel biztosítja, hogy a munkatársai korszerű, naprakész szakmai tudással rendelkezzenek.” Az új alapításnak köszönhetően a kezdetektől egy modern felsőoktatási könyvtárat építettek. Felhasználva a kor fejlett informatikai, telematikai, könyvtártechnológiai vívmányait, az állomány feldolgozottsága 100%-os, naprakész.³⁷ A könyvtár nem kölcsönöz – bár részt vesz a könyvtárközi kölcsönzésben –, így kiemelt szerepe van a helyben használatnak és a reprográfiai szolgáltatásnak. A helyben használat nemcsak a nyomtatott dokumentumokra terjed ki, hanem – kiemelten – adatbázisokra. A küldetésnyilatkozatban megfogalmazott célokat a könyvtár adatbázisok beszerzésével és szolgáltatásával, valamint adatbázisok építésével kívánja elérni, mely tevékenység az intézmény erősségének mondható.

Lehetőségeik szerint igyekeznek beszerezni a vallástudománnyal, vallásfilozófiával stb., és a multidiszciplináris pl. történettudományokkal, régészettel, stb., valamint a főiskolán folyó képzésekkel-szakokkal³⁸ kapcsolatos külföldi adatbázisokat és magyar tartalmakat.³⁹ Levelezőlistákon, a honlapon, facebook-on, plakátokon, szórólapokon hívják fel az olvasók figyelmét a rendelkezésre álló adatbázisokra, félévente öt alkalommal szerveznek kutatómódszertani órákat, melyen részletes útmutatást adnak a használatukra vonatkozóan. Saját építésű adatbázisaik közül kiemelkedik a *Jegyzetadatbázis* és a *Szakdolgozat-adatbázis*. A *Jegyzetadatbázis*⁴⁰ az oktatók által készített jegyzetekből és oktatási segédanyagokból épül, melyet az aktív hallgatók érhetnek el egyedi azonosítókkal. A *Szakdolgozat-adatbázisban*⁴¹ a főiskolán megvédett dolgozatok archiválását és elérését biztosítják. Az elérésen természetesen helyben olvasást értünk, a könyvtári olvasóteremben, erre a célra kijelölt számítógépen. A könyvtár igyekszik naprakészen gondozni az MTMT-t, az oktatók publikációs tevékenységéről, közleményjegyzékeik kezeléséről személyesen, levélben konzultálnak – rendszeresen.⁴² A reprezentációs és kommunikációs tevékenységükkel kapcsolatban érdemes kiemelni azt a törekvést, hogy a Könyvtár a Főiskola 2008-ban elkészült Arculati kézikönyvéhez igazodik.⁴³ Folyamatosan frissül és 24 órában áll rendelkezésre a könyvtár honlapja. A rendezvények között a már említett könyvtárhasználati órákon és a Főiskola életéhez kapcsolódó programokon (nyílt nap, könyvbemutató, Felvételi Előkészítő Tábor, TV-interjúk) túl jelentősek a *Könyvtári estéék*.⁴⁴ A Könyvtár különböző könyvtárszakmai fórumoknak és találkozóknak is helyet ad – pl. az Egyházi Könyvtárak Egyesülete szakmai rendezvényeinek. A Sapientia Könyvtára tevékenységét 2015-től tudatosan a minőségirányítás szempontjai szerint végzi.

A magyarországi egyházi felekezeti könyvtárak a szocializmus győzelme utáni, csaknem fél évszázados kényszerpihenő után, az 1990-es évek elején éledtek újra. Ebben nagy szerepe volt az 1994-ben megalakult Egyházi Könyvtárak Egyesülésének. Fejlődésükben és fejlesztésükben az akkor még közművelődésinek nevezett települési könyvtárak szolgálták mintául. A gyűjteményüket, szolgáltatásaikat és a kutatói szokásokat tekintve muzeális-történelmi és modern teológiai szakkönyvtárak újjáéledésének az volt az útja-módja, hogy vállalták a nyilvánosságot és elláttak közgyűjteményi feladatokat is. Az egyházi könyvtárak közül sokan behozták lemaradásukat és megpróbálnak lépést tartani nem egyházi társaikkal. Ha a digitális szolgáltatásokat vizsgáljuk, minden egyházi könyvtárban folyik számítógépes katalogizálás, adatbázisépítés és egyéb digitalizálás. A két jellemző modell: a muzeális gyűjteménnyel bíró könyvtárak közül sokan teszik közzé védett állományukat digitalizálva, adatbázisban, CD-DVD és hasonló kiadások formájában. Ezekben a könyvtárakban a digitalizálás célja elsősorban az állományvédelem, valamint a tudományos kutatás támogatása és az ismeretterjesztés. A modern könyvállománnyal rendelkező szakkönyvtárak – különösen is a felsőoktatási könyvtárak – analitikus és szövegszerű feldolgozást végeznek, nagy hangsúlyt fektetve az adatbázisépítésre, ezek használatának tanítására és a nyílt hozzáférés biztosítására az oktatás szolgálatában.

Köszönöm a figyelmet!

Köszönöm egyházi könyvtáros kollégáimnak
az előadás elkészítésében nyújtott segítséget!

*

Jegyzetek

1. A Magyar Könyvtárosok VIII. Világtalálkozója *Európai kultúra – nemzeti örökség* című konferencián, 2018. november 7-én, az OSZK-ban elhangzott előadás szerkesztett változata.
2. Forrás: http://erettsegizz.com/informatika/konyvtartipusok_informatika_tetelek/ –letöltve 2018.10.05
3. Babes-Bolyai Tudományegyetem Római Katolikus Teológia Kar Könyvtára, Kolozsvár
Gyulafehérvári Római Katolikus Hittudományi Főiskola Könyvtára
Római Katolikus Egyházmegyei Könyvtár, Nagyvárad
Szatmári Római Katolikus Egyházmegyei Könyvtár
Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár, Nagyenyed
Erdélyi Református Egyházkerület Belmissziói Intézetének Könyvtára, Kolozsvár, mely 2017. márciustól beolvadt a szintén korábban is EKE-tag *Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet Könyvtárába*
Kárpátaljai Református Egyház Könyvtára, Beregszász – Ez a könyvtár pillanatnyilag zárva van, ha Magyarországon lenne, a statisztikai adatlapon a működésével kapcsolatban a szünetel választ jelölné be, reményeink szerint valóban ez a helyes válasz, nem pedig az, hogy megszűnt.
4. 1948, a „fordulat éve”: A kommunista diktatúra politikai és gazdasági struktúrájának (egypártrendszer, pártállam, tervgazdálkodás) kialakulása Magyarországon. Egyes történészek szerint helyesebb a fordulat éveiről – 1947 és 1949 közötti időszak – beszélni. *Az iskolák államosítása, 1948. jún. 16.*: a nem állami iskolák és nevelő intézmények állami tulajdonba és irányításba vétele. Ld.: Magyar Katolikus Lexikon
<http://lexikon.katolikus.hu/I/iskol%C3%A1k%20%C3%A1llamos%C3%ADt%C3%A1sa.html>
Az Állam és Egyház közti megállapodás, 1950. aug. 30.: a Magyar Népköztársaság által a Magyar Püspöki Karra kényszerített egyezség. Ld.: Magyar Katolikus Lexikon
<http://lexikon.katolikus.hu/A/%C3%81llam%20%C3%A9s%20Egyh%C3%A1z%20k%C3%B6zti%20meg%C3%A1llapod%C3%A1s.html>. *A szerzetesrendek feloszlása, 1950. augusztus 30.*: az Állam és Egyház közti megállapodás után a *Magyar Közlöny* IX. 7. száma közölte a Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1950:34. törvényerejű rendeletét a szerzetesrendek feloszlásáról. Ld.: Magyar Katolikus Lexikon:
<http://lexikon.katolikus.hu/S/szerzetesrendek%20%C3%B6sloszlat%C3%A1s.html>
5. Meg kell jegyeznünk, hogy Magyarországon több olyan esetre is van példa, amikor egyháznak mondható magánkönyvtárak nyitották meg kapukat a nagyközönség előtt. Szombathelyen Szily János püspök 1791-től tette nyilvánossá magángyűjteményét a szeminárium diákjai és tanárai számára azzal a céllal, hogy „részesedjék mindenki annak hasznában és gyümölcseiben”. Szegeden Somogyi Károly esztergomi kanonok ajándékozta oda gyűjteményét Szeged városának (Somogyi Könyvtár) az 1879-es nagy tisztai árvíz után, 1880-ban, hogy segítse a város szellemi újjáépítését. A Miskolci Evangélikus Egyházközség tulajdonában lévő, ma Árvay Teóréok Sándor nevét viselő könyvtárat 1878-ban nyitották meg az egyházközség nyilvános használatára. A 20. század elején ez a könyvtár volt Miskolc egyetlen közkönyvtára, a második világháborúig meghatározó szerepet töltött be a város életében.
6. Az 1997. évi CXL. törvény 54. § (1) bekezdése a nyilvános könyvtárakról és a nyilvánosság alapkövetelményeiről: (3) * Nyilvános könyvtár *a)* a nemzeti könyvtár, *b)* a megyei hatókörű városi könyvtár, *c)* a 64. § (2) bekezdés *a)* pontja szerinti települési könyvtár, *d)* a 3. számú melléklet szerinti országos szakkönyvtár, valamint *e)* az állami egyetem könyvtára. (4) * A (3) bekezdés hatálya alá nem tartozó könyvtár fenntartója az (1) bekezdésben foglalt teljesítésével, vala-

mint az erről szóló nyilatkozat és a jogszabályban meghatározott adatok benyújtásával kérheti a minisztertől a könyvtár felvételét a nyilvános könyvtárak jegyzékébe. A nyilvános könyvtárak jegyzékének vezetését a 64/1999. (IV. 28.) Kormányrendelet rendelte el. Ezt a jogszabályt a 120/2014. (IV. 8.) Kormányrendelet érvénytelenítette. A napjainkban is hatályos, 2018. január 1-től érvényes rendelet a kérdéssel kapcsolatban a 379/2017. (XII. 11.) Korm. rendelet a nyilvános könyvtárak jegyzékének vezetéséről. Az egyházi könyvtárak közül az 1999. évi rendelet megjelenésétől fogva folyamatosan egyre többen kérték a felvételüket a jegyzékre. Napjainkban a több mint 60 egyházi – felekezeti könyvtár közül 34 könyvtár nyilvános. A 14/2001. (VII. 5.), a könyvtári szakfelügyeletről szóló NKÖM rendelet a nyilvános könyvtárakra is kiterjedt. A 120/2014. (IV.8.) Kormányrendelet értelmében 2015 és 2017 között megtörtént a nyilvános könyvtárak – köztük a nyilvános egyházi könyvtárak – szakértői vizsgálata. Öröm számunkra, hogy minden nyilvános egyházi könyvtár fennmaradhatott a nyilvános könyvtárak jegyzékén.

7. A témáról bővebben: Ásványi Ilona: Egyházi könyvtár: muzeális gyűjtemény? tudományos könyvtár? szakkönyvtár? *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás* 63 (2016/5) 198–204.
8. Ilyenek az Országos Rabbiképző Zsidó Egyetem Könyvtára, a Dr. Szent-Iványi Sándor Unitárius Gyűjtemény Könyvtára, az Evangélikus Országos Gyűjtemény Evangélikus Országos Könyvtár.
9. Például a Pázmány Péter Katolikus Egyetem különböző kari könyvtárai vagy a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola Könyvtára.
10. A témáról lásd még: Ásványi Ilona: Töprengések az egyházi könyvtárak sorsának változásairól. *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* 20 (2011/6) 3–14. Ásványi Ilona: Újabb töprengések... az egyházi könyvtárak és az Egyházi Könyvtárak Egyesülete régi-új feladatairól. *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* 26 (2017/1) 3–12.
11. 2016. február 24. *Az egyházi könyvtárakban őrzött kódexek és kódex-fragmentumok feldolgozása és digitalizálása* – május 9–10. *Könyvtári minőségirányítás – minőségbiztosítás.* – június 28.: éves konferencia, június 29. szakmai délelőtt: *Miscellanea – régi problémák, új utak, szomszédolás I-II.* – november 21. *A jog útvesztőjében, avagy hogyan legyünk naprakészek a könyvtárakat érintő törvények változásaiban.* – 2017. február 16. „Adjátok meg Istennek, ami Istené és a császárnak, ami a császáré” (vö. Mt 22,21). *Kereszt(y)énység, gazdálkodás, szervezeti kultúra* – április 25. *Habent sua fata libelli I. Párbuzamos történetek muzeális gyűjteményekről, könyvekről régikönyves könyvtárosoktól, restaurátoroktól, digitális szakemberektől.* – május 15-17. „Igen nem szép, ami nem igen szép” (Kazinczy Ferenc) *A minőségbiztosítás gyakorlata a könyvtárban.* – június 29. éves konferencia: *Megújulás és hagyomány a 21. században – a könyvtári környezet értékeinek megőrzése a folyamatos fejlődés segítségével*, június 30. szakmai délelőtt: *Változunk – maradunk: „... hasonlítva a házigazdához, aki kincseiből régit és újat hoz elő.” (Mt 13, 52).* – október 2. *Tradíció és innováció. Muzeális gyűjteményeink helyzete, állapota, feldolgozottsága, digitalizálása – az Egyházi Könyvtárak Egyesülete szakmai napja az Országos Könyvtári Napok 2017 keretében.* – november 30. ... és minden módon számon tartanak” (Kosztolányi Dezső) *Barát vagy ellenség az információs kommunikációs technológia? Szakmai nap az adatvédelemről.* – 2018. április 11. *Habent sua fata libelli II.* – június 26. éves konferencia: *MEGÚJULUNK-MEGMARADUNK I. Muzeális gyűjtemények – modern kihívások, avagy a könyvtár, könyvtáros, könyvtárosság identitásváltozása* – június 27. szakmai délelőtt *MEGÚJULUNK-MEGMARADUNK II. Muzeális gyűjtemények – modern kihívások az egyházi gyűjteményekben* – október 2. *Élő muzeális gyűjtemények – Élő egyházi könyvtárak – az EKE szakmai napja az Országos Könyvtári Napok 2018 keretében* – A programokról részletesen az Egyházi Könyvtárak Egyesülete honlapjáról tájékozódhatunk: <https://eke.hu/rendezyenek>
12. Nyíregyháza, 2018. június 26. az EKE *Megújulunk – Megmaradunk I. Muzeális gyűjtemények – modern kihívások, avagy a könyvtár, könyvtáros, könyvtárosság identitásváltozása* című konferencia –

Eszenyiné Borbély Mária: *Könyvtáros szerepek a gyorsan változó globális információs környezetben.* A prezentáció az EKE honlapján itt látható: <https://eke.hu/kozgyulesek/2018>

13. Az Országos Katolikus Gyűjteményi Központ és az Egyházi Könyvtárak Egyesülése segítségével és koordinálásával találtak rá az egyházi gyűjtemények az Orbis programra, melyet később a legtöbb katolikus könyvtár használt. Az Orbison kívül kezdetben a TINLIB, az Aleph és a Szirén program volt népszerű, és néhány könyvtár már akkor a Corvinát használta. 2000-ben jött létre az Orbis-alapú, Theca elnevezésű internetes adatbázis (www.osb.hu/biblio), amely közös keresőfelületet biztosított hét egyházi könyvtár anyaga egy részének elérésére. Már az Orbis bevezetésekor érezni lehetett, hogy néhány éven belül korszerűbb, integrált rendszert kell használniuk azoknak a könyvtáraknak, akik nem akarnak elszigetelődni. Az Egyházi Könyvtárak Egyesülése szakmai napokkal, bemutatókkal, ankétokkal igyekezett előkészíteni a szükséges szoftverváltást. Voltak olyan könyvtárak, akik az egyesülettől függetlenül, egyedül, külön utakat járva be, fenntartóik és rendszergazdáik vásároltak és vezettek be új programot. Jellemzően, a TINLIB-et használók a HUNTEKA programra, a Szirént használók Sziklára tértek át, és voltak, akik az Alephet használták ezután is. Az Orbist használók a Corvina rendszerben találták meg azt a programot, melybe adatvesztés nélkül konvertálhatták az adataikat.
14. <https://www.unitas.hu/> Az ODR és a MOKKA adatbázisok elindulását követően az egyházi gyűjteményekben is egyre erősödött az igény közös katalógusokban való részvételre. Az egyházi könyvtárak közül egyedül a Debreceni Református Kollégium Nagykönyvtára lett ODR-tag. Ennek okai az egyházi könyvtárak sajátos sorsában keresendők: a 40-50 éves szünet után a felzárkózás nehézkes és lassú volt. Az egyháziak státusza a könyvtári hálózatban bizonytalan volt, az egyházi könyvtárak elégtelen anyagi feltételek között, gyenge személyi ellátottsággal, nagy informatikai lemaradásban indultak újjá. A MOKKA fejlesztési irányai nemigen számoltak az egyháziak részvételével. A 2005-ben indult MOKKA-R szekció azonban már megalakulásakor meghívta a legjelentősebb muzeális gyűjteményt őrző egyházi könyvtárakat, és tagjai közt aktívan jelen voltak. A MOKKA-ODR megújulását az egyházi könyvtárak is várakozással figyelték. Az első beszámolómban azt olvashattuk, hogy a nem ODR könyvtárak a megyei könyvtárakban kiépülő regionális közös katalógusokon keresztül tudnak majd csatlakozni, ám az egyházi könyvtárak számára ez a lehetőség nem nyújtott volna valódi megoldást. Muzeális állományukkal nehezen illeszkedtek volna be másféle fenntartású és más finanszírozású települési könyvtárak közé. Végül az Egyházi Könyvtárak Egyesülése elnöksége úgy döntött, hogy hozzáfog egy közös katalógus megvalósításához. Létrehozója Baranya Péter, akkor a Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola vezetője, 2010 és 2013 között az EKE elnöke, ma a budapesti piarista könyvtár vezetője volt. A szervezési munkák 2009-ben kezdődtek. A Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola Könyvtára vállalta a megvalósítást, majd az üzemeltetés feladatát. A katalógus célját és feladatait a következőkben határozták meg: Ökumenikus gyűjtőkör. Lelőhelyinformáció a tájékozódáshoz és a könyvtárközi kölcsönzés segítségére. Osztott (közös) katalógizálás, a leg egyszerűbb formában, a rekordátemelések lehetőségének megteremtésével. Ez utóbbinak az egyházi könyvtárak speciális gyűjtőköre miatt is nagy jelentősége volt. A tudományos kutatás segítésére tanulmány és cikkbibliográfia beépítése a közös katalógusba. A könyvtárak adatbázisaiban több százazres nagyságrendben találhatóak folyóiratcikk és tanulmány rekordok. Ezek aggregációjával és kiegészítve az országos cikkbibliográfiák gyűjtőkörünknek megfelelő részével, jelentékeny méretű teológiai cikkadatbázis készíthető. További cél volt: az egyházi gyűjtemények saját arculatának megjelenítése, a könyvtárak nyitottságának, szolgáltatásaik sokféleségének megmutatása. A kisebb gyűjtemények, saját honlappal nem rendelkező könyvtárak számára internetes publicitás. Ezen kívül, hogy a katalógus köré épített portál biztosítson helyet a résztvevő könyvtárak bemutatkozásának, elérhetőségeinek, egyházi és gyűjteményi híreknek. Tudástár hasznos információkkal segítse az olvasók-kutatók és a könyvtárosok munkáját. A feladatok összeállításával a következő követelményrendszert fogalmazták meg: A katalógus

legyen alkalmas a könyvtárakban elérhető fontosabb dokumentumtípusok (könyv, periodika, kotta, AV és elektronikus dokumentum, muzeális dokumentum, kézirat) rekordjainak tárolására és szolgáltatására. Képes legyen az egyházi gyűjteményekben használt szoftverek többségétől rekordokat fogadni (Corvina, Aleph, Huntéka, Tinlib, Szikla, Szirén, Orbis, S-Lib stb.) Virtuális közös katalógus üzemmódban működjön (Z39.50, OAI). Tudjon fogadni adatokat a cikkadatbázisokból (HUMANUS, MATARKA stb.). Szabványos gateway-en keresztül szolgáltatson adatokat a könyvtári szoftverek és az országos közös katalógusok (MOKKA, MOKKA-R) számára. Rendelkezzen a portál arculatához alakítható, sok szempontú lekérdezésre alkalmas webes felülettel. A keresésnél a könyvtárak körét felekezetenként és egyenként is lehessen szűkíteni. A keresés, böngészés során kijelölt rekordok letölthetőek legyenek szöveges és a MARC szabványoknak megfelelő formátumokban. Nagyon fontos szempont volt a költséghatékonyság. A beruházás költségeit sem az EKE, sem a partner tagkönyvtárak együttesen sem tudták volna biztosítani. E mellett a fenntartási költségeket is úgy kellett tervezni, hogy az EKE és a résztvevők közös teherviselésével hosszú távon is fenntartható legyen. Ezért a szoftverek kiválasztásánál a nyílt forráskódú technológiákat részesítették előnyben. A projekt megvalósításához az NKA-tól sikerült egyedi támogatást szerezni. A költségek 50%-át pályázat, a másik 50 %-át pedig a tagkönyvtárak és az EKE biztosította. A projekt kivitelezése a szerver vásárlásával együtt mindössze 2.100.000 Ft-ból valósult meg. Szerverként egy Intel Sapello szervert vásároltak, melyben 2 Quad Core Xeon processzor dolgozik. Operációs rendszerként OpenBSD-t telepítettek. A szerver kiválasztásakor a virtualizált üzemeltetést tervezték. A katalógust a Szegedi Egyetemi Könyvtár informatikusának Zawiasa Róbertnek a BODZA szoftvere működteti. Ez a szoftver üzemelt többek között a MOKKA-R, a HUMANUS, az EHM közös cikkadatbázis és a Szegedi Egyetemi Könyvtár webes katalógusa mögött is. Így lehetségessé vált az egyházi könyvtárak által széles körben használt Orbis adatbázisból a muzeális rekordok konvertálása a MOKKA-R-be. A portált a Veszprémi Hittudományi Főiskola rendszergazdája, Tátrai József (Drupler Kft.) készítette. Az UNITAS katalógus 2010-ben kezdte meg működését, 25 egyházi könyvtár részvételével. Az adatbázisok többségét rendszeres időközönként OAI-n keresztül aratással vagy mentésből készült konverzióval töltik be a katalógusba. A Huntéka rendszerrel használó könyvtárak esetében speciális megoldást kellett alkalmazni, mivel a könyvtárak többsége nem rendelkezett Z39.50 vagy OAI modullal. Az első évben a Hunkat-on keresztül Z39.50 segítségével biztosították a hozzáférést az UNITAS számára, de ez a megoldás nem bizonyult működőképesnek. A Monguz Kft. azonban nagylelkű segítséget nyújtott a probléma megoldásához; létrehoztak egy külön közvetítő adatbázist a könyvtáraktól az UNITAS felé. Így most stabilan működik a Huntékás könyvtárak elérése is, szintén Z39.50-en keresztül. A Bodza rendszerben működő adatbázisok, így az UNITAS elérhetőségét is megkönnyítendő, elkészült egy kiegészítés a Mozilla Firefox és Internet Explorer böngészőkhöz. A LibX kiegészítő a menüsorba épülő keresőablakot biztosít az adatbázishoz. (<http://libx.org/editions/download.php?edition=48D34513>) Baranya Péter szíves közlése alapján, a 2012. évi Networkshopon (Veszprém, 2012. április 11-12.) elhangzott előadás nyomán. <http://kifu.videotorium.hu/hu/recordings/4142/unitas>

15. Veszprémi Érseki Könyvtár, Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola Könyvtára, Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola Könyvtára – Budapest, Főszékesegyházi Könyvtár, Kalocsa, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Kar Könyvtára – Budapest, Főegyházmegyei Könyvtár – Eger, Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár, Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegyei Levéltár és Könyvtár, Evangélikus Országos Könyvtár – Budapest, Evangélikus Hittudományi Egyetem Könyvtára – Budapest, Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Gyűjteménye, Könyvtár – Budapest, Tiszántúli Református Egyházkerület Nagykönyvtára – Debrecen, Debreceni Református Hittudományi Egyetem Maróthi György Könyvtár, Károli Gáspár Református Egyetem Könyvtári Szövetsége – Budapest, Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményeinek Nagykönyvtára, Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos

Gyűjteményei, Könyvtár – Pápa, Kecskeméti Református Egyházközség Könyvtára, Csokonai Vitéz Mihály Református Gimnázium, Általános Iskola és Kollégium Könyvtára – Curgó, Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet Könyvtára, Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskola Könyvtára – Nyíregyháza

16. Az E-könyvtárban a teológiai könyvtárak gyűjtőkörébe illő, digitalizált teológiai szakirodalmat igyekeztek összeszedni és szolgáltatni. Ez az irodalom a neten nagyon széttaprózva található, főként civil kezdeményezésben vagy könyvtárak honlapjain, így kis digitális könyvtárak és a bennük fellelhető új és új tartalom már követhetetlen. Ugyanakkor több esetben a könyvtárakban digitalizált dokumentumok várnak internetes publikálásra. Az UNITAS elektronikus könyvtárával szerettek volna lehetőséget adni a megjelenítésre, összegyűjtve a számtalan e-könyvtár anyagát, egységet (unitas-t) teremteni a széttagoltságban. Az e-könyvtárban metaadatokkal látták el az elektronikus dokumentumokat. A bibliográfiai adatok rögzítése mellett tárgyszavazták és facettás böngészőben is megjelenítették azokat. A dokumentumok teljes szövegét indexelték és kereshetővé tették. Minden esetben az eredeti publikálási helyre irányítják az olvasót, a dokumentumok feletti rendelkezést az őrző intézményeknek tartva fenn. A könyvtárak által legálisan digitalizált, de a szerzői jogi törvények szerint nem publikálható dokumentumokat is indexelik, az olvasók számára a találatot bemutatják, és a könyvtárak erre kijelölt számítógépein a jogszabályok betartásával használhatóvá teszik. Az indexeléssel, kereshetővé tétellel az olvasók számára szeretnének segítséget nyújtani egyben növelni az egyházi könyvtárak látogatottságát. A digitalizált dokumentumok bibliográfiai adatai a közös katalógusba is belekerülnek, a digitális tartalom kataszterét is létrehozva. Az E-könyvtár nem az elkülönülést kívánja szolgálni, hanem, távlati tervként szeretne áttekintést adni a teológia szakterületéről a szakemberek és a vallás iránt érdeklődők számára. Az összegzéssel remélhetőleg láthatóvá válnak azok a fehér foltok is, ahol nem történt digitalizálás. Mindebből idővel kialakítható egy a modern teológiai irodalmat feldolgozó egységes digitalizálási stratégia.

Baranya Péter szíves közlése alapján, a 2012. évi Networkshopon (Veszprém, 2012. április 11-12.) elhangzott előadás nyomán. <http://kifu.videotorium.hu/hu/recordings/4142/unitas>

17. Az Informatikai és Hírközlési Minisztérium (IHM) „24. óra Kulturális kincseink digitalizálása” címmel kiírt pályázata. Kiírás és megvalósítás 2003-2004-ben. A támogatás célja az volt, hogy elősegítse a megmenthető, puszta lóban lévő kulturális emlékek digitalizálását. Pályázni kulturális javak és dokumentumok, képi vagy szöveges emlékek, hangfelvételek, álló- és mozgóképek digitalizálását célzó munkákkal lehetett. Az IHM 2002 és 2006 között ezen a néven működő minisztérium volt. Létrejöttéről a 2002. évi XI. törvény tájékoztat (A Magyar Köztársaság minisztériumainak felsorolásáról). A 2006. évi LV. törvényben már Gazdasági és Közlekedési Minisztérium szerepel; a korábbi IHM-et érti az elnevezés alatt.
18. A Pannonhalmi Főapátsági Könyvtárban 2014 és 2017 között készült teljes nyomtatványadatbázis és nyomtatott katalógus W. Salgó Ágnes közreműködésével. A Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Könyvtárában Bíró Gyöngyi vezetésével dolgoznak az antikvakatológuson. A Tiszántúli Református Egyházkerület Nagykönyvtár és Teológiai Szakkönyvtárban Oláh Róbert munkálkodik az RMK-k feldolgozásán.
19. Ilyen a Piarista Rend Magyar Tartománya Központi Könyvtárában található folyóirattár: <https://pkk.piarista.hu/folyoirattar>
20. 2018-januártól az Országos Rabbiképző Zsidó Egyetem Könyvtárában folyik nagyszabású digitalizálás, állományvédelmi céllal. A projekt a Rabbiképző egykori professzorainak és a magyar zsidó helytörténeti műveknek a digitalizálására, archiválására és szolgáltatására irányul. Zeuschel 12002-es és Plustek A3-as szkennelvel dolgoznak. Az előkészítő munkákat az OSZK kulturális közfoglalkoztatás keretében dolgozók látják el, a digitalizálást a MANDA (Forum Hungaricum)

- 4 főállású digitalizáló-archivátor kolléga végzi. A digitalizált tartalmak elérhetősége: a MANDA adatbázisában: https://mandadb.hu/tart/kereses?HNDTYPE=SEARCH&name=doc&page=1&_clearfacets=true&_clearfilters=true&fld_compound=&fac_organization=195 és az ADT – plusban: <https://adtplus.arcanum.hu/hu/collection/MagyarZsidoSzemle/>. Formátum: PDF, OCR-es változat, a link elhelyezése az Aleph katalógusban, a rekordoknál
21. Konrad von Megenberg: Buch der Natur. 1475, Tycho de Brahe: Astronomia instauratae mechanica, 1598., Páli töredékek, 16. sz., Psalterium cum canticis, 1438.
 22. Psalterium cum canticis. Prága v. Krumlov, 1438 k.
 23. Boethius: Consolatio Philosophiae, Strassburg: Johann Grüninger, 1501., Epistolae beati Pauli apostoli cum glossa Petri Lombardi, Párizs, 1250 k.
 24. Hyginus Mythographus: Poeticum astronomicum. Velence: Thomas de Blavis, 1488. (A szerző közismert neve Gaius Julius Hyginus v. csak Hyginus.)
 25. <https://konyvtar.asztrik.hu/?q=konyvek/olvasnivalo>
 26. <http://www.byzantinohungarica.hu/>
 27. <https://medit.lutheran.hu/>
 28. 2017. január elsejétől a MaNDA (Magyar Nemzeti Digitális Archívum) egyes feladatait a Forum Hungaricum Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság látja el.
 29. https://library.hungaricana.hu/hu/collection/evangelikus_leveltari_forrasok/
 30. A kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet Digitális Archívuma: http://konyvtar.proteo.hu/hu/digitalis_archivum
 31. Kührner Éva: Folyóiratok analitikus feltárása egyházi könyvtárakban. Elhangzott a *Megújulunk – megmaradunk II. Muzéális gyűjtemények – modern kibívások az egyházi gyűjteményekben* címmel szervezett szakmai délelőtti. Nyíregyháza, 2018. június 27. Az előadás prezentációja megtekinthető az EKE honlapján: <https://eke.hu/kozgyulesek/2018>
 32. <http://dm.ek.szte.hu/>
 33. <https://adtplus.arcanum.hu/hu/>
 34. <https://hungaricana.hu/hu/>
 35. 2001-től a főiskola a római Szent Anzelm Egyetem affiliált intézménye. A főiskola oktatói között a fent nevezett három rend mellett más szerzetesrendek tagjait, klerikus és világi munkatársakat is találunk. A Sapientia folyó képzés a férfi szerzetesnövendékeket a papságra készíti fel, a szerzetesnővérek és testvérek számára pedig teológiai-katechetikai-lelképásztori képzést ad. A főiskolát alapító és fenntartó szerzetesrendek nagy múltú tanítórendek, ezért a teológiai mellett kiemelt szerepet kap a keresztény pedagógiai képzés. Egy önálló tanárképző intézet létrehozásával a főiskola alapítói azt a célt tartották szem előtt, hogy a hitoktatást Magyarországon tanári szakképesítést is szerzett pedagógusok végezzék. A Sapientia ezzel megeremtetette annak a lehetőségét, hogy más tanárszakok oktatását is végezze a hittanári szak mellett. Az ELTE-vel együttműködésben a hittanár-nevelő tanár szak mellé az erkölcsstan- és etikatanár szak, valamint az ELTE valamennyi tanári szakja választható. A főiskola erkölcsstan- és etikatanári, gyermekvédelmi és mentortanári területeken továbbképzési lehetőségeket is kínál, pedagógusok számára. A főiskola valamennyi képzése államilag elismert.
 36. A könyvtár küldetésnyilatkozata: forrás: <https://www.sapientia.hu/hu/konyvtar/altalanosinfo/rmciok>

37. Könyvtár e-Corvina integrált szoftverének fejlesztését a Monguz Kft. végzi. Az elmúlt év során valamennyi modul esetében megtörtént a legfrissebb verzió telepítése. A cég feladatkezelő szoftverének segítségével a könyvtár nyomon követheti kérések sorsát, melyeket a fejlesztőknek feltesz. A szoftverfejlesztő cég munkatársaival az elmúlt évben is több alkalommal egyeztettek az új WEB-es felület kialakításáról. Az új OPAC megvalósítása az elmúlt évek egyik kiemelt könyvtári projektje volt. A web-es felület megújítása során igyekeztek összehangolni a katalogizáló modul és a felhasználók által elérhető felület kínálta visszakeresési szempontokat. A webdizájn – mely a honlapot is gondozó könyvtáros kolléga munkája – megalkotásakor az egyszerű, harmonikus formák, színek kialakítására, összhangjára, továbbá a rezponzivitásra törekedtek. A megújult OPAC a következő címen tekinthető meg: <http://opac3.sapientia.monguz.hu/>, az olvasók számára 2018 szeptemberétől tették elérhetővé.
38. A dinamikusan fejlődő főiskola, alkalmazkodva a kor igényeihez folyamatosan bővíti képzési kínálatát, egyre szélesebbre tárja kapuit. A főiskola képzési kínálata történeti megközelítésben (indítás éve- a képzés megnevezése): 2000 – Teológus szak. 2001– Hittanár-nevelő szak (főiskolai képzés), Lelkipásztori munkatárs szak (főiskolai képzés), Egészséges életmódra és családi életre nevelés tanfolyamok. 2003 – Ember-, erkölcs- és vallásismeret szakirányú továbbképzési szak. 2004 – Gyermekek- és ifjúságvédelmi tanácsadó szakirányú továbbképzési szak. 2005 – Teológia (osztatlan mesterképzés), Katekéta-lelkipásztori munkatárs alapképzés (BA képzés). 2007 – Hittanár-nevelő tanár mesterképzés (tanári MA képzés). 2008 – Család- és gyermekvédő tanár mesterképzés (tanári MA képzés). 2009 – Etikatanár mesterképzés (tanári MA képzés), Pasztorális tanácsadás és szervezetfejlesztés mesterképzés (MA képzés) Szakirány: pasztorális tanácsadó. 2010 – Keresztény társadalmi elvek a gazdaságban szakirányú továbbképzési szak. 2011 – Gyakorlatvezető mentortanár pedagógus szakvizsgára felkészítő szakirányú továbbképzés. 2012 – Általános iskolai tanárok felkészítése az „Erkölcstan” tantárgy 5–8. évfolyamokon történő oktatására 60 órás pedagógus-továbbképző tanfolyam, Tanítók elméleti és módszertani felkészítése az erkölcstan oktatására 30 órás tanfolyam pedagógus-továbbképző tanfolyam. 2013 – Gyakorlatvezető mentortanár szakirányú továbbképzés. 2014 – Egységes osztatlan tanári mesterképzés hittanár-nevelő tanár – erkölcstan- és etikatanár-hittanár-nevelő tanár – közismereti tanárszakok (ELTE). 2015 – Pasztorális tanácsadás és szervezetfejlesztés mesterképzés (MA képzés) Új szakirány (specializáció): pasztorális szervezetfejlesztés.
39. Az elmúlt időszakban a teológiát kutató olvasók információ elérésének forrásai és szokásai is erőteljesen megváltoztak. Egyre nagyobb az igény az elektronikus anyagok hozzáférése. A Sapientia Főiskola Könyvtára kötelességének tekinti, hogy a teológia tudományterületéhez tartozó adatbázisok elérését minél nagyobb mértékben biztosítsák. A változások, az új lehetőségek megismerésében a könyvtár munkatársai kiváló feladatot végeznek. Fontosnak tartják, hogy naprakész információkkal rendelkezzenek, hogy ezáltal olvasóinknak hatékony segítséget nyújthassanak. A könyvtár egyike annak a néhány intézménynek, ahonnan elérhető – immár 2007 óta – az ATLA (*American Theological Library Association*) adatbázis. Az Amerikai Teológiai Könyvtárak Egyesületének vallástudományi adatbázisa (ATLA) az angol nyelvű vallástudomány fontos segédeszköze. A főiskola számítógépes hálózatáról elérhető továbbá a JSTOR adatbázis Essential Collection csomagja. A magyar tartalmak közül az Akadémiai Kiadó Online Folyóiratai, az Akadémiai Kiadó Szótárai, az ARCANUM Digitális Tudománytár, a L'Harmattan Digitális Adatbázis és az Interkönyv adatbázisok kutathatók. A féléves, éves adatbázis-használati statisztikák azt mutatják, hogy az előfizetett adatbázisokat rendszeresen kutatják az olvasók. Az elmúlt évek során számtalan alkalommal éltek az adatbázisok próbáhozáféréseit kínáló lehetőségekkel. (Taylor & Francis, de Gruyter Journals, MeRSZ – Az Akadémiai Kiadó e-könyvei, Wiley Online Library folyóiratai). A próbáhozáférések lejártá után mért statisztikai adatok szerint az olvasók jelentős számban kipróbálták a felkínált tartalmakat.

40. Az oktatási célra létrehozott, nem publikus, archívumként nem szolgáló jegyzetadatbázis a Főiskola aktív hallgatói és oktatói érik el, a bejelentkezéshez jelszó szükséges. A „tudástárként” működő adatbázis segítségével az oktatási segédanyagok hozzáférése korszerűbbé vált, az oktatók, hallgatók és a könyvtár munkája pedig egyszerűbb lett.
41. Használóik számára 2009-től folyamatosan építik és elérhetővé teszik a szakdolgozatokat tartalmazó adatbázist, amely a Könyvtár olvasótermében csak erre a célra elhelyezett terminálról érhető el. A záróvizsgák után a Tanulmányi Osztálytól kapott elektronikus dokumentumokat feltöltik az adatbázisba és a nyomtatott példányt is megőrzik. Ebben az adatbázisban regisztrálják a megvédett Portfóliókat is.
42. A Sapientia Könyvtára az MTMT alapító intézményei között szerepel. Naprakésztségét nagyon fontosnak tartják. Mivel a Főiskola önálló repozitóriumot nem működtet az MTA KIK aláírásával 2014-ben készült el egy szerződés, amely szabályozza és megengedi a publikációk REAL repozitóriumba történő feltöltését. A Főiskola oktatóinak a *Sapientiana* és *Vigilia* folyóiratokban megjelent tanulmányait egy év embargóval teszik elérhetővé az MTMT-hez kapcsolódó REAL repozitóriumból. A közleményjegyzékeket a Főiskola honlapján is olvashatják az érdeklődők.
43. Az intézmény valamennyi egysége ehhez igazodik a külső és a belső fórumokon történő kommunikáció során. A dokumentum egyrészt megkönnyíti a könyvtár munkáját, hiszen kész struktúrákat kell információkkal „megtölteni”, ugyanakkor a kihívást jelent, hogy a kész struktúrában elhelyezendő tartalom érdekes, figyelmet felkeltő legyen. A kézikönyvhöz igazodva készültek el a Könyvtár belső tereiben elhelyezett tájékoztató táblák feliratok. Mivel a teljes állomány szabadpolcon érhető el, nagy segítséget jelent a beiratkozáskor kézbe adott, az olvasói terekben történő tájékozódást segítő térkép, amely szintén tükrözi az intézmény arculatát. Új, állandó és ideiglenesen igénybe vehető szolgáltatásaikról, rendezvényeikről, aktuális nyitva tartásukról plakátok, szórólapok segítségével tájékoztatnak. Adventi időszakokban napi üzenetekkel várják olvasóikat.
44. A ma már önálló logóval is rendelkező Könyvtári Esték rendezvényeire, évente négy este várják olvasókat a könyvtár olvasótermébe. Ezekkel a programokkal olyan fórumot kívánnak teremteni, ahol a felmerülő témák illeszkednek a főiskola értékrendjéhez, tágítják a leendő tanárok, szerzetesek látókörét, kapcsolódnak az előadásokon hallgatott tananyaghoz, de mégsem vizsgálóanyagok. A programok bárki számára nyitottak, sőt az elmúlt évek tapasztalatai alapján több a külsős vendég. Könyvtári Esték programjai, a rendezvényeken készült fotók és beszámolóik megtalálhatók a honlapon (<https://www.sapientia.hu/hu/konyvtar/konyvtariestek>). A rendezvényekkel a könyvtár szerepet vállal saját maga és a főiskola hírnevének növelésében, ismertségének szorgalmazásában, megítélésének formálásában, másrészt tartalmas, témáit tekintve színes ismeretanyagot közvetít a résztvevők felé.

